

worden gedaan en adviezen uitgebracht, ten voordele van de landbouw, de volksoontwikkeling en de wetenschap. Tot zo een "ornithologische centrale" kwam het toen echter niet. Dit soort taken kwam in de jaren zestig en zeventig terecht bij het Rijksinstituut voor Natuurbeheer (het huidige IBN-DLO), waar ze jaren later weer deels werden afgestoten of wegbezuinigd. Nu zijn deze taken, voor zover ze betrekking hebben op landelijke monitoringprojecten, in belangrijke mate ondergebracht bij SOVON. Hierdoor worden de waardevolle gegevens van duizenden vrijwilligers (kader 2) zo maximaal mogelijk gebruikt voor de doelstellingen waarvoor ze ook verzameld worden, namelijk voor een adequate vogelbescherming en -onderzoek. SOVON en Vogelbescherming Nederland zijn mede hiertoe in 1996 een samenwerkingsovereenkomst aangegaan. Deze samenwerking strekt tot wederzijds voordeel en zal zich hopelijk binnenkort ook vertalen in betere condities voor onze vogels.



Sovon

Vogelonderzoek Nederland

Literatuur

Bestuur NOU, brief d.d. 21 augustus 1977, aan enige verontruste NOU-leden.

Brouwer, G.A., 1953. Historische gegevens over onze vroegere ornithologen en over de avifauna van Nederland. *Ardea* 41: 1-225.

Buurma, L.S., 1971. Verslag over de Study Conference: Co-ordination and Encouragement of Amateur Ornithology in Europe, 6-10 december '71, Aston Clinton, Engeland. Scriptie VU-Amsterdam. Verslag van de conferentie is verschenen in *Auspicium* (Band 5, juni 1973; Standardization in European Ornithology, editors J.J.M.Flegg & G. Zink).

Goudswaard, H. & J. Hofman, 1943. Zangvogelbevolking van de Kralinger Hout in 1943. Rapport Afd. Rotterdam der NJN.

Mörzer Bruyns, M.F., 1967. Hoeveel vogelparen broeden er in uw gemeente? *Vogeljaar* 15: 321-326.

Nijkamp, J.A., 1981. 80 jaar Koninklijke Nederlandse

Natuurhistorische Vereniging (KNNV). In een bijdrage van C. Stam en J. Steenman wordt in het hoofdstukje over de werkgroepen het ontstaan van SOVON beschreven.

SOVON, 1998. Boeiende vogels of saaie pieten; 25 jaar SOVON Vogelonderzoek Nederland. KNNV uitgeverij, Utrecht.

Thijssen, J.P., 1910. De verspreiding van onze broedvogels. *Jaarboekje NOV* (7): 56-60.

Tinbergen, L., 1941. Vogels in hun domein. Scheltema & Holkema, Amsterdam.

Voous, K.H., 1995. In de ban van vogels. Uitgeverij Scheffers.

Zweeres, K., 1959. Hoeveel vogels leven er in Nederland? *Vogeljaar* 7(2): 132-133.

Zweeres, K., 1967. Voorlopige resultaten broedvogeltellingen. *Vogeljaar* 15(4): 387-391.

Summary

History of the main Dutch Ornithological societies

Since the beginning of this century several ornithological societies have been established. In 1901 the Dutch Ornithological Society (NOV) was founded, mainly as a platform for scientific ornithological debate. Because of a discussion about protection and hunting, there was a partitioning in 1911: the Club of Dutch Ornithological Experts (Club) was founded. After the second World War a lot of new activities were started. In 1957 NOV and Club made a new union: the Dutch Ornithological Union (NOU). Also, a lot of local birdwatching clubs made good progress in basic bird mapping and counting. Most of them were part of the Royal Dutch Nature historical Society (KNNV). Because of fine examples abroad, the first Dutch Breeding Bird Atlas project was started in 1973. For this purpose a new foundation was initiated by NOU and KNNV: SOVON Birdcensus Work the Netherlands. The project turned out to be a great success and a lot of new monitoring projects were started at the end of the seventies and in the eighties. Nowadays, all breeding and wintering birds and a lot of migrant species are monitored in a good stratified network, with the help of up to five thousand voluntary birdwatchers. Their data are important with respect to nature protection for the work of the Dutch Government and the Dutch Society for the Protection of Birds (BirdLife the Netherlands).

Dankwoord

Een eerdere versie van dit artikel werd van uitvoerig commentaar voorzien door Pim de Nobel en Fred Hustings (beide SOVON) en leden van de redactie van *De Levende Natuur*.

Drs. F.J.A. Saris

SOVON

Rijksstraatweg 178

6573 DG Beek Ubbergen

125 jaar

**"Voor ons genoeg
en voor het voordeel
van onze velden".**

Citaat uit H.K. (1882): 131-132.

Ivan Hoste

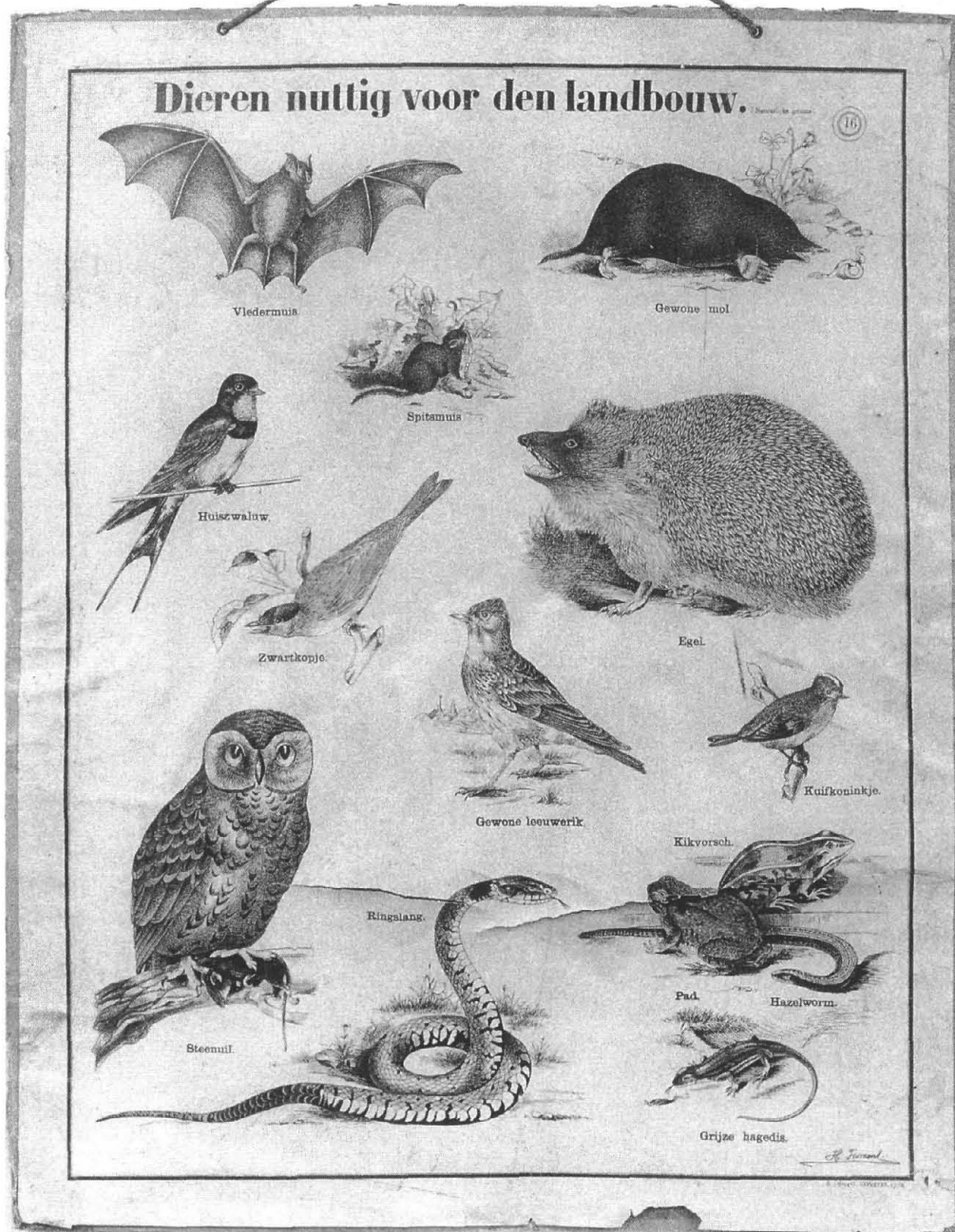
Categorieën als dé vogels of dé vogelbeschermers zijn dikwijls te veelomvattend en abstract om de beweegredenen en acties te schetsen van allen die zich in de voorbije jaren hebben geëngageerd voor de verbetering van het lot van de in het wild levende vogels. Pas wanneer men rekening houdt met de verschillende niches die de vogels innemen in de natuur en in het cultuurlandschap, en met de brede waaier aan motieven van vogelliefhebbers en vogelbeschermers, is het mogelijk om de inbreng van de diverse organisaties in te passen in een overzicht van 125 jaar vogel- en natuurbescherming in Vlaanderen.

Nuttig of schadelijk?

In België domineerden in de tweede helft van de 19de eeuw ideeën over nut of schade de discussie betreffende de vogelbescherming. Vanuit landbouwkringen werd vanaf eind de jaren zestig in de vorige eeuw aangedrongen op een effectieve bescherming van de insectenetende vogels. Deze groep van vogelsoorten werd beschouwd als een waardevolle bondgenoot, die de landbouwer onschatbare hulp kon bieden in zijn onverdroten strijd tegen schadelijke insecten, die elk jaar weer zijn oogst bedreigden. In diezelfde context van nuttigheidsoverwegingen moeten ook de eerste pleidooien worden begrepen voor een betere bescherming van een reeks andere dieren, zoals de Hazelworm, de Ringslang, kikkers, padden en salamanders, vleermuizen, de Egel en de Wezel. De Wezel werd, als kleinste van onze roofdieren,



vogelbescherming in Vlaanderen



In scholen op het platteland werd kinderen al vroeg duidelijk gemaakt dat 'nuttige' dieren bescherming verdienen. Daartoe behoorde een hele reeks vogels.

erkend als een verdelger van ratten en muizen, die ook door jagers behoorde gerespecteerd te worden.

Het economische motief werd ondersteund door een groeiend aantal buitenlandse studies betreffende het dieet van de insectenetende vogels, waarvan de resultaten werden gepresenteerd tijdens internationale landbouwkundige congressen. Wetenschappers zorgden er voor dat de conclusies van die studies ook terecht kwamen bij de beleidsmakers. Zo schreef de eminente zoöloog E. de Selys-Longchamps, die tevens senator was, al in 1851 een 'Aperçu sur les animaux utiles

ou nuisibles de la Belgique', die werd opgenomen in het door de overheid uitgegeven tienjaarlijkse rapport van de administratieve toestand van België.

De insecteneters buiten schot!

In 1871 werd een commissie in het leven geroepen die de Belgische regering moest adviseren betreffende de bescherming van voor de landbouw nuttige vogels. Behalve de Selys-Longchamps maakte ook A. Dubois, die als ornitholoog verbonden was aan het Koninklijk Natuurhistorisch Museum (nu KBIN), deel uit van de commissie. Als een uitvloeisel van

de werking van de commissie, introduceerde al in 1873 een Koninklijk Besluit een belangrijke wijziging in de Belgische jachtwet van 1846. Door een nieuw artikel in de jachtwet kreeg de overheid de bevoegdheid om een algemeen reglement uit te vaardigen dat de verdelging, jacht, tentoonstelling en verkoop van insectenetende vogels en hun legsels zou regelen.

Amper een paar weken later was het algemeen reglement reeds een feit! Het was niet van toepassing op de in de jachtwet vermelde pluimwildsoorten. De fijn-snavelige insecteneters, zoals grasmussen, zwaluwen, mezen, Fitis, Tjiftjaf, Rood-

borst en Winterkoning, waren voortaan het hele jaar door integraal beschermd. Met uitzondering van een beperkt aantal specifiek opgesomde soorten, genoten de overige vogels alleen bescherming tijdens de periode dat de jacht op de Patrijs gesloten was. Helemaal vogelvrij bleven met name de dagroofvogels, Oehoe, Vlaamse gaai, Ekster, Raaf en Houtduif.

Na de goedkeuring van het algemeen reglement wachtte de overheid de moeilijke taak om alle betrokkenen te overtuigen van de zin van de bescherming van de vogels. Naderhand is gebleken dat het een werk van héél lange adem zou zijn! Van het onderwijs werd veel verwacht. Behoorden nestenroovende kinderen, samen met vogelvangsters om den brode, immers niet tot de grootste vogelverdelgers? In het laatste kwart van de 19de eeuw maakte een wandplaat met insectenetende vogels of, meer algemeen, met 'dieren nuttig voor den landbouw' deel uit van het bescheiden assortiment leermiddelen van talrijke lagere scholen op het platteland.

Het economische nut voor land- en tuinbouw en bosbouw was het allerbelangrijkste argument. Een leugentje of een stevige overdrijving omwille van de goede zaak werd door de propagandisten van de bescherming van de insecteneters niet geschuwd. Berekeningen van de aantallen eitjes, rupsen en volwassen insecten die door vogels werden verorberd kwamen geregeld uit op astronomisch hoge getallen, die beslist niet altijd de realiteit weergaven. Bovendien gooiden de cijferfaars dikwijls alle insecten op één hoop, zonder onderscheid tussen de schadelijke en de nuttige. Zelfs Dubois (1873) liet zich in zijn 'Histoire populaire des animaux utiles de la Belgique' ontvallen dat de bescherming van insecteneters het de landbouwer mogelijk maakte zijn oogst – en dus ook zijn inkomen – nagenoeg te verdubbelen! En in de catalogus van de grote tentoonstelling over bossen, jacht en visvangst in Tervuren in 1897 heette het, dat de vogels wel kunnen leven zonder de mens, maar dat de mens niet kan leven zonder de vogels (Anon., 1897).

Ethische en opvoedkundige aspecten

De economische overwegingen waren weliswaar dominant, maar daarnaast kwamen in het laatste kwart van de 19de eeuw ook geregeld andere argumenten aan bod. Tekenend is bijvoorbeeld de



korte opmerking over de Oehoe die de Selys-Longchamps maakte in een bijdrage voor de erudiete encyclopedie 'Patria Belgica': "Zijn kracht stelt hem in staat een haas te verschalken, maar deze schitterende vogel is zo zeldzaam geworden, dat het werkelijk jammer zou zijn hem volledig uit te roeien" (de Selys-Longchamps, 1877). Hier spraken duidelijk andere elementen dan koele economische berekening of afstandelijke wetenschappelijke belangstelling een woordje mee. Dieper liggende gevoelens van verwondering en esthetische appreciatie voedden niet zelden de wetenschappelijke belangstelling voor natuurstudie en ornithologie.

Katholieke publicisten plaatsten de vogelbescherming in een ruimer kader, dat werd gekenmerkt door een uitgesproken antropocentrisme en door een natuurtheologisch geloof in een door God ontworpen natuur, met een perfecte orde en harmonie: "Benuttigen wij dan het instinct der dieren, en miskennen wij vooral de wetten niet der Voorzienigheid, die hen geschapen heeft met verschillende behoeften om ons, door de vernieling van de ons schadelijke wezens, ter hulp te komen" (H.K., 1882). Wanneer Dubois (1873, 1906) het heeft over een 'perfect evenwicht' in de natuur, dat helaas door de mens is verstoord, dan zitten in zijn gedachtengoed elementen die zwemen naar de 18de-eeuwse natuurtheologie, maar ook reeds ecologische noties die

verwijzen naar een wetenschapsdiscipline die pas in de 20ste eeuw tot volle ontwikkeling zou komen.

Tenslotte kan men niet voorbijgaan aan de ethische en opvoedkundige aspecten, die weliswaar ook duidelijk aanwijsbaar waren in de vogelbescherming, maar die toch het meest op de voorgrond traden in de dierenbescherming. Het individuele welzijn van huisdieren, trekpaarden, vee, enz. stond in die beweging centraal. Toch bleven die vroege dierenbeschermers niet blind voor de dikwijls weinig humane behandeling van wilde dieren. Opvallend is dat hun bezorgdheid voor de wilde fauna zich vooral richtte op de vogels, en dan in het bijzonder op de insecteneters. Dat de mens deze uiterst nuttige schepsels dankbaarheid verschuldigd was, was een geliefd thema in leeslessen en gedichtjes voor het lager onderwijs. Eén voorbeeldje, geput uit het gedicht 'Kind en Meesje' moge dit illustreren (Moulckers, 1905):

"Liefste kind, gij prijst mijn daden,
'k Vraag van u ook iets tot loon.
Wil toch nooit mijn nestje schaden,
Roof toch nooit mijn lieve woon."

Het Baardmannetje: zonder enig nut, maar toch...

We mogen gerust stellen dat vóór de Eerste Wereldoorlog al de argumenten die in de 20ste eeuw de diverse geledingen van de vogelbescherming in Vlaanderen zou-



Commerciële aspecten, zoals de verkoop van Putters, waren voor veel vogelbeschermers koren op de molen om te ijveren voor een volledige afschaffing van de vogelvangst.

den domineren, reeds minstens in de kiem aanwezig waren. Het kwam er op aan de argumentatie zo efficiënt mogelijk aan de man te brengen en zo het publiek en de beleidsmakers voor de zaak van de vogelbescherming te winnen.

Liefhebbers van kooivogels en ornithologen wezen er al vroeg op dat niet het directe effect van het vangen en doden van vogels de grootste bedreiging vormde voor de vogelstand. Van groter belang achtten zij de structurele veranderingen in het landschap, zoals het verdwijnen van houtkanten en levende perceelsafsluitingen (opkomst van prikkeldraad!) en het droogleggen van moerassen (Dubois, 1906). Toch was het veroordelen van die ontwikkelingen niet zo evident. Zo vroeg de ornitholoog M. de Contreras (1905) zich af of er iets kon ondernomen worden om te beletten dat het bijzonder fraaie Baardmannetje als een gevolg van het droogleggen van rietmoerassen helemaal uit België zou verdwijnen. Prompt gaf hij te kennen dat er geen remedie voorhanden was: het ware onzinnig om te verwachten dat in het dichtbevolkte België ongezonde moerassen louter en alleen ten behoeve van het behoud van een broedvogel in stand zouden worden gehouden. De simpele vraagstelling 'nuttig of schadelijk?' volstond duidelijk niet om dit soort probleemsituaties op te lossen.

Hoe verscheiden de dieperliggende motieven van de actieve vogelbeschermers ook mochten zijn, doorgaans waren ze zich ervan bewust dat de strijd moest worden gestreden met argumenten die altijd minstens ten dele het nut van de vogels beklemtuonden. Deze benadering is vergelijkbaar met wat Dobson (1995) omschrijft als de tegenstelling tussen de 'public ecologist' en de 'private ecologist'. Eind twintigste-eeuwse groene politici mogen diep in hun hart dan wel de mening toegedaan zijn dat de intrinsieke waarde van de natuur primeert boven de instrumentele waarde, toch zullen ze in het publieke debat dikwijls een sterk antropocentrisch gekleurde taal spreken.

Pas op de (veel) langere termijn kunnen zij hopen dat voor steeds meer mensen de 'omweg' van een op instrumentalisme gebaseerd discours geleidelijk overbodig wordt.

Het Belgisch Verbond voor de Bescherming van de Vogels

Spilfiguur van het Belgisch Verbond voor de Bescherming van de Vogels (BVBV) tijdens het interbellum was Antonia markiezin de Pierre, van Belgische afkomst, maar woonachtig in Frankrijk. Actief in Franse en Belgische verenigingen pro dierenbescherming en contra vivisectie, stichtte zij het Verbond in 1922. In hoofdzaak drijvend op gevoels- en ethische argumenten, wist de markiezin maar al te goed dat de zaak van de vogelbescherming op de korte termijn vooral gediend was met een meer 'nuchtere' aanpak. Deze koppeling van gevoel en rede staat treffend verwoord op een vooroorlogs vignet van het Verbond met de afbeelding van enkele vogels en met de tekst 'Wij beveiligen uwe oogsten, beschermt ons'. De boodschap werd nog eens verduidelijkt door vier woorden, die rondom het vignet zijn geplaatst: 'nuttigheid, dankbaarheid, rechtvaardigheid, menslievendheid'. Meteen doorbrak het Verbond de voor talrijke vogels – zoals het reeds genoemde Baardmannetje – heilloze patstelling die voortvloeide uit discussies die uitsluitend op nut of schade waren gebaseerd.

De activiteiten van het Verbond dreven grotendeels op het enthousiasme en de persoonlijke initiatieven van de markiezin. Goed thuis in de hogere kringen, lobbyde ze met wisselend succes in politieke kringen. Zowel jagers als vogelvangers nam ze op de korrel. Begin jaren dertig werden twee nationale handtekeningenacties tegen het schieten van levende duiven (i.p.v. de latere kleiduiven) en tegen de vogel-

vangst ondertekend door respectievelijk 586.460 en 663.251 personen (Caspers, 1992). Het Verbond publiceerde scherpe pamfletten, maar deelde in geval van succes ook wel eens een pluimpje uit, bijvoorbeeld door het publiceren van de foto van de minister van landbouw op de kaft van het tijdschrift van de vereniging. Belangrijke overwinningen boekte het Verbond met het verbod om tijdens vogeltentoonstellingen volledig beschermde vogels in een kooitje aan het publiek te presenteren (1928), en met de volledige bescherming van alle nachtroofvogels (inclusief de Oehoe!) en het verbod op het gebruik van paalklemmen om roofvogels te verdelen (1929).

De Wielewaal

Stond het BVBV sinds de oprichting op de barricaden voor de vogelbescherming, bij De Wielewaal was dit nauwelijks het geval. In 1933 opgericht onder de naam 'Antwerpsche vogelliefhebbers', evolueerde De Wielewaal al spoedig tot een Vlaamse ornithologische vereniging met verschillende actieve kernen. Precies zoals het Verbond, werd De Wielewaal in de eerste tientallen jaren van zijn bestaan gedomineerd door één centrale leidersfiguur, namelijk de in 1969 overleden priester Frans Segers.



In 1979 werd in Vlaanderen de jacht op de Houtsnip niet geopend, maar in 1983 werd de maatregel weer ingetrokken. Die gang van zaken veroorzaakte grote beroering bij jagers én vogelbeschermers.



Vogelstudie en vogelliefhebberij – inclusief vogeltentoonstellingen en opgezette vogels – bepaalden aanvankelijk, samen met gemeenschappelijke winteravonden of excursies in natuurgebieden, de identiteit van de vereniging. In één van de zeldzame vooroorlogse artikels over vogelbescherming in het tijdschrift van de vereniging is de achterliggende motivatie helder omschreven: "Zeker is het, dat deze mooie diertjes welke met hun heerlijke zang en mooi gevederde de natuur en het mensdom verheerlijken niet geschapen zijn om door de redelijke schepsels van God uitgeroeid te worden."

Vanaf de jaren veertig verbreedde de vereniging gaandeweg haar denkbeelden en doelstellingen. "Ik begin vervolgens meer en meer de overtuiging te krijgen, dat onze roofvogels nuttiger zijn, dan wij vroeger wel dachten", schreef Segers in 1940. De belangstelling voor vogels was de kristallisatiekern waarrond steeds meer brokjes en stukjes gingen vastklitten. In de jaren vijftig kocht de vereniging in de Antwerpse Kempen de eerste percelen van het natuurreservaat De Tikkebroeken. Een netwerk van Ornithologische Studie-

centra (OSC's) werd uitgebouwd. De meeste OSC's waren vrije reservaten, waarvan de eigenaars de morele verbintenis aangingen de vogels op hun domein te beschermen. De resultaten van dit beleid waren vaak teleurstellend, zodat geleidelijk werd overgestapt naar een slagkrachtiger reservatenbeleid. Vandaag is De Wielewaal uitgegroeid tot een natuurvereniging met drie hoofddoelstellingen (natuurbeleving, natuurstudie en natuurbehoud), die 10.000 leden telt en zo'n 2.000 ha natuurgebied beheert.

Natuurreservaten

Na de Tweede Wereldoorlog drong het tot steeds meer vogelliefhebbers door dat vogelbescherming zonder biotoopbescherming alleen kon leiden tot partiële resultaten. Grotendeels buiten de bestaande verenigingen en organisaties om rijpte uit de contacten tussen een groepje eminente veldornithologen de gedachte om een natuurbeschermingsvereniging op te richten naar het Nederlandse voorbeeld van de huidige 'Vereniging Natuurmonumenten'. Die belangstelling voor vogels verklaart de oorspronkelijke naam 'De Belgische Vogel-

reservaten' van de in 1951 opgerichte vereniging. Jan Jacobs, die ooit mede aan de wieg van De Wielewaal had gestaan, werd de eerste voorzitter. Eind 1959 werd de naam verruimd tot 'De Belgische Natuur- en Vogelreservaten' (BNVR), en na de regionalisering van de vereniging nam de Vlaamse tak de naam Natuurreservaten aan.

Al in 1954, ongeveer gelijktijdig met de eerste aankopen door De Wielewaal, kocht De Belgische Vogelreservaten de Snekensvijver te Lichtaart, met zijn grote Kokmeeuwenkolonie. Reservatenverwerving was de hoofddoelstelling, maar daarnaast was er ruimte voor andere initiatieven. In de jaren zestig stopte bijvoorbeeld de ornitholoog Henri Wille veel energie in een nestkastenactie voor hollenbroeders. Met selectieve kasten werden mooie resultaten geboekt (bv. voor Kuifmees en Zwarte mees), maar het project zat te veel in de marge van de doelstellingen van de vereniging en werd afgeblazen.

Vandaag telt Natuurreservaten in Vlaanderen 38.000 leden; ze beheert meer dan 5.600 ha natuurgebieden, waarvan ongeveer de helft in eigendom. De vereniging komt ook op voor de 'kleinere natuur'



Met de verwerving van reservaten sloeg de vogel- en natuurbescherming nieuwe wegen in: inhuldiging van het eerste door De Belgische Vogelreservaten aangekochte reservaat (Snepkensvijver te Lichtaart, 1954).

buiten de reservaten. Vergelijkbaar met De Wielewaal, vormden vogels de kern waarrond een grote natuurbeschermingsvereniging vorm kreeg. Sinds 1993 is de BNVR officieel de Belgische partner van BirdLife International, een mondiale vereniging die zich inzet voor de bescherming van vogels en hun habitats.

Het CCBV en de tweede jeugd van het BVVB

De Tweede Wereldoorlog en de dood van markiezin de Pierre in 1949 maakten het Belgisch Verbond voor de Bescherming van de Vogels grotendeels vleugellam. Op het vlak van vogelbescherming bleef er echter nog altijd heel veel te doen. De regelgeving in verband met jacht en vogelvangst liet veel te wensen over, en bovendien was de controle op de toepassing van bestaande wetten dikwijls bijzonder zwak. Daarnaast werd de vogelwereld bedreigd door de toenemende vervuiling. Precies in het jaar dat de wereldwijde bestseller 'Silent Spring' (Carson, 1962) werd gepubliceerd, stichtte Roger Arnhem het Coördinatiecomité voor de Bescherming van de Vogels (CCBV).

Het CCBV boekte geregeld successen, zoals de bescherming van alle dagroofvogels en 19 watervogelsoorten (resp. in 1966 en 1968-69) en het verbod van vogelvangst met netten (in 1972). In de jaren zeventig kwam het tot een fusie tussen het Verbond en het CCBV. Daardoor vond het Verbond zijn oude strijdkracht terug. Het KBVBV/CCBV-tijdschrift 'Mens en Vogel' (het Verbond is inmiddels een Koninklijk Verbond geworden) informeert vandaag het publiek over de zeges en pijnpunten van de Belgische vogelbescherming en – niet in het minst – over de lopende acties. Sinds 1984 laat het Verbond zich ook in met de huur of aankoop van natuureservaten.

Vogelbeschermers: een bont gezelschap

Het Koninklijk Verbond voor de Bescherming van de Vogels (KBVBV) als beheerder van reservaten: het illustreert de opvallende neiging van de Vlaamse vogel- en natuurverenigingen om in de loop van hun ontwikkeling het werkterrein steeds weer in de breedte te laten uitdijen. Vaak raakt de oorspronkelijke belangstelling voor vogels gedeeltelijk ondergesneeuwd door andere thema's. Die groei in de breedte van enkele groten heeft niet belet dat het aantal verenigingen voor vogel- en natuurbescherming in Vlaanderen steeds is blijven toenemen: niet minder dan 116 natuurverenigingen hebben hun stem laten horen in het debat dat voorafging aan de goedkeuring van het meest recente besluit betreffende de jacht in het Vlaamse Gewest!

Na de Tweede Wereldoorlog dreven evoluerende denkbeelden en nieuwe beschermingsbesluiten ten gunste van de vogels steeds dieper een wig tussen enerzijds de vogelbeschermers en anderzijds de vogelvangers, kooivogelhouders en schietgrage, niet-weidelijke jagers. Het begrip 'vogelliefhebber' kreeg daardoor een heel dubbele inhoud.

Behalve de reeds genoemde organisaties, dienen nog enkele andere kort vermeld te worden. Een vijftiental erkende vogelopvangcentra in Vlaanderen zijn uitgerust om zieke of gekwetste vogels te verzorgen en te onderhouden; hun educatieve waarde voor de jeugd kan moeilijk worden overschat. Studie en bescherming gaan hand in hand in de Kerkuilengroep Vlaanderen, die sinds 1980 het Kerkuilenbestand inventariseert en nestkasten installeert. Feiten en cijfers voor het onderbouwen van beleidsbeslissingen worden aangedragen door het ringwerk, waterwildtellingen, inventarisaties van broedvogels, trektellingen, enz.

Ook jongerenorganisaties hebben vaak de creativiteit én mankracht geleverd voor geslaagde acties. Zo kregen de zwartboeken over de deplorabele controle op de toepassing van de vogelvangstreglementering, samengesteld door de Belgische Jeugdbond voor Natuurstudie (BJN; nu JNM), eind jaren zeventig heel wat aandacht in de media. Een grensoverschrijdend initiatief zijn de kampen die de West-Vlaamse milieuvereniging De Torenvalk, grotendeels drijvend op jeugdig enthousiasme, al sinds meer dan 10 jaar in Noord-Frankrijk organiseert

om tientallen nesten van Grauwe kiekendieven te behoeden tegen vernieling door maaimachines.

Literatuur

- Anon., 1897.** Forêts, chasse et pêche. Exposition internationale, Bruxelles-Tervuren. Ch. Bulens, Bruxelles.
- Carson, R., 1962.** Silent Spring. Houghton Mifflin, Boston. (Nederlandse vertaling: Dode lente. Amsterdam, H.J.W. Becht's Uitgeversmaatschappij, 1963).
- Caspers, T., 1992.** De geschiedenis van de natuurbescherming in Vlaanderen van 1910-1940. Tilburg.
- Contreras, M. de, 1905.** Les oiseaux observés en Belgique. 1re partie: les gymnopaïdes. F. Vanbuggenhoudt, Bruxelles.
- Dobson, A., 1995.** Green political thought. Routledge (2d ed.), London/New York.
- Dubois, A., 1873.** Histoire populaire des animaux utiles de la Belgique. Ad. Mertens, Bruxelles. (3e édition: 1906).
- H.K., 1882.** Onderrichtingen van een liefhebber des landbouws aan zijn jonge vrienden. C. Poelman, Gent. Uitgave van het Davidsfonds nr. 34.
- Moulckers, J., 1905.** Goedheid jegens de dieren. Handboek voor school en haard. Jozef Van In & Cie, Lier.
- Selys-Longchamps, E. de, 1851.** Aperçu sur les animaux utiles ou nuisibles de la Belgique. Rapport décennal sur la situation administrative du royaume. Bruxelles.
- Selys-Longchamps, E. de, 1877.** Mammifères – Oiseaux – Reptiles. In: E. Van Bommel, Patria Belgica. Encyclopédie nationale. Première partie. Belgique physique. Bruylant-Christophe & Cie, Bruxelles.

Summary

125 years of bird protection in Flanders: a historical overview

Since the first attempts for an efficient protection of insectivorous birds based on economic grounds, the realm of the bird protection movement has grown broader and deeper. After an overview of the early decades, a selection of post World War I organisations and societies is presented.

Dankwoord

Behalve in de literatuurlijst genoemde waren andere bronnen van informatie diverse publicaties van o.a. KBVBV/CCBV, De Wielewaal en Natuureservaten, alsook de medewerkers van verschillende verenigingen, die ik bereid vond om mijn vragen te beantwoorden; ik wil hen daarvoor graag bedanken.

I. Hoste
Museumstraat 93
B-9881 Aalter-Bellem